

FİNANSAL ANALİZ

ORTAK DERS

DR.ÖGR. ÜYESİ MEHMET SABRİ TOPAK

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

**10. FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZ TEKNİKLERİ- 4 ORAN
ANALİZİ – 1: LİKİDİTE ORANLARI**

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

10.1. Oran Analizi (Rasyo Analizi)

10.1.1. Likidite Oranları

10.1.1.1. Cari Oran

10.1.1.2. Asit Test Oranı (Likidite Oranı)

10.1.1.3. Nakit Oran (Disponibilite Oranı)

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın elde edileceği geliştirileceği	nasıl veya

Anahtar Kavramlar

Giriş

Finansal tablolar analizinde kullanım alanı oldukça yaygın olan analiz tekniklerinden birisi de oran analizidir. Bu analiz tekniğinde işletmelerin genellikle tek bir dönemine ait finansal tablolarında yer alan kalemleri arasında matematiksel ilişkiler kurularak hesaplanan oranların sonuçlarına göre işletme ile ilgili geleceğe yönelik kararlar verilmektedir. Oran analizi, gelir tablosu ve bilançoda yer alan ve birbirleri ile ilişki kurulabilen kalemler arasındaki ilişkilerin daha kolay anlaşılmasını ve değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Oranlar, finansal analizin genel kapsamı içinde ilişkide bulunduğu konulara göre değişik şekilde sınıflandırılmaktadırlar. En yaygın olarak kullanılan şekli ile oranlar; faaliyet etkinliği oranları, likidite oranları, finansal yapı oranları ve kârlılık oranları şeklinde sınıflandırılmaktadır. Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü değerlendirmek üzere geliştirilen oranlardır.

10.1. Oran Analizi (Rasyo Analizi)

Finansal tabloların analiz edilmesindeki temel amaç, işletme ilgililerinin geleceğe ilişkin daha rasyonel kararlar verebilmesi amacıyla geçmişin verilerinin analiz edilerek geleceğe ilişkin öngörülerde bulunmaktır. Finansal tablolarda yer alan hesap kalemleri ve dolayısı ile bir bütün olarak finansal tablonun kendisi yorumlanırken analiz teknikleri uygulanmaktadır. Önceki bölümlerde de üzerinde durulduğu üzere, analiz teknikleri ile finansal tablolarda ilk bakışta görülemeyen değişimler, trendler ya da kalemler arasındaki ilişkiler daha kolayca ortaya konulabilmektedir. Finansal tabloların analiz tekniklerini dersimizin yedinci bölümünde karşılaştırmalı tablolar analizi, dikey yüzdeler analizi, eğilim yüzdeleri analizi ve oran analizi olmak üzere dörde ayırmıştık.

Karşılaştırmalı tablolar analizi tekniğinde finansal tabloların iki farklı dönem veya tarihteki verileri karşılaştırılarak tutar ve yüzde(oran) olarak ne yönde değiştiği belirlenmektedir. Bu analiz tekniğinde bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin kısa dönemdeki değişimi ve bu değişikliklerin olası nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmaktadır. İşletmenin belirli bir dönemdeki finansal tablosunda yer alan kalemlerinin büyüklüğünü ve dağılımını incelemek için ise sekizinci bölümde incelemiş olduğumuz dikey yüzdeler analiz tekniği uygulanmaktadır. Bu analiz tekniğinde hatırlayacağınız üzere işletmenin tek bir dönemine ait finansal tablo verilerindeki her bir kalemin, aynı tabloda yer alan grup toplamına oranlanması şeklinde hesaplanarak bulunan yüzdelerle göre yorumlar yapılmaktadır. Dokuzuncu bölümde üzerinde durduğumuz eğilim yüzdeleri (trend) analizi ise işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarının uzun dönemdeki trendlerini inceleyen analiz tekniğidir. Bu analiz tekniğinde işletmenin finansal durumuna ve faaliyet sonuçlarına ilişkin kalemlerin uzun dönemler itibari ile değişiminin trenleri (eğilimleri) belirli bir yılın finansal tablosundaki rakamlara endekslenerek analiz edilmektedir. Bu amaçla özellikle aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilen kalemlerin analizde baz alınan yıla göre uzun dönemde göstermiş olduğu değişim yönü belirlenerek bu kalemler arasındaki eğilimin etkileşimi incelenmektedir.

Analiz tekniklerinden sonuncusu ise oran analizi ya da rasyo yöntemi ile analizdir. Bu analiz tekniğinde daha çok bilanço ve gelir tablosunda yer alan ve aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilen finansal tablo kalemleri birbirlerine oranlanarak elde edilen sonuçlara göre işletmenin finansal tabloları yorumlanmaktadır.

Oran analizi tekniği ile hesaplanan çeşitli oranlar, oranların ilişkide bulunduğu durumlara göre genellikle 4 temel gruba ayrılmaktadırlar;

1. Likidite Durumunu Gösteren Oranlar
2. Faaliyet Etkinliği (Verimlilik) Durumunu Gösteren Oranlar
3. Finansal (Mali) Durumu Gösteren Oranlar
4. Kârlılık Durumunu Gösteren Oranlar

Oran analizi literatürde genellikle yukarıdaki şekilde gruplandırılırken, bu gruplarla direkt olarak ilişki içinde olmayan oranlarda yer almaktadır. Bu oranlar diğer oranlar başlığı altında on üçüncü bölümde incelenecektir.

O R A N   G R U P L A R I

Diğer Oranlar

Oran analizi ile elde edilen oranların, objektif bir şekilde yorumlanabilmesi için, hesaplanan oranların “Standart Oranlar” ile karşılaştırılması gerekmektedir. Finansal tablolar analizinin dolaysız önkoşullarından olan standart oranlar, tarihi standart oranlar, sanayi (sektör) standart oranları, ideal standart oranlar, ve bütçe standart oranları olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Standart oranlara ilişkin gerekli bilgiler altıncı bölümde verildiği için, bu bölümde tekrar üzerinde durulmayacaktır.

10.1.1. Likidite Oranları

Likidite Oranları, işletmenin *Kısa Vadeli Borçlarını Ödeyebilme Yeteneğini* ölçmek için geliştirilen oranlardır. Likidite oranları aynı zamanda, işletmenin net çalışma sermayesinin yeterliliği konusunda ve işletmenin likidite riski hakkında da dolaylı bilgiler vermektedir.

Kısa vadeli borçların zamanı gelince ödenmesinde gerekli olan fonlar genellikle dönen varlıklardan sağlanmaktadır. Zira dönen varlıklar işletmenin kasa ve banka gibi nakit varlıkları ile normal faaliyet dönemi içinde kısa vadede paraya çevrilecek değerlerinden oluşmaktadır. Bu nedenle kısa vadeli borçların ödenebilme yeteneğini gösteren likidite oranları, dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlar arasındaki oransal bağlantılar üzerine kurulmaktadır.

Bir işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünün analizi tüm finansal tablo kullanıcıları açısından oldukça önemlidir. Kısa vadeli borcunu ödeme gücünü sürdüremeyen işletmeler, uzun vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü de sürdüremezler ve bu işletmelerin varlığını sürdürmesi oldukça zor olmaktadır. İşletmelerin kârlılık durumları yüksek de olsa, kısa vadeli borcunu ödeyemezse iflasa sürüklenebilirler. İşletmelerin muhasebe kârının yüksek olması, söz konusu işletmelerin likidite açısından çok güçlü olduğu anlamına gelmez. Daha açık bir ifade ile tahakkuk esasına göre belirlenen kâr kaleminin tutarı finansal tablolarda yüksek de olsa, işletmenin gerek çalışma sermayesinin fonları için gerekli olan nakit fon ihtiyacı, gerekse de kısa vadeli borçların ödenmesi için gerekli olan fonların yeterli olmaması durumunda işletme cari borçlarını ödeyebilme açısından oldukça zor durumda kalabilir. Benzer bir şekilde zarar eden bir işletmenin kısa vadeli borç ödeyebilme gücü ise yüksek olabilir. Zira bir işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücü kârlılığından ziyade nakit yaratabilme gücüne bağlıdır.

Likidite oranları, bilanço tarihi itibarıyla işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücü hakkında bilgiler verirken, işletmenin nakit yaratabilme gücünün değerlendirilmesi açısından ise yetersiz kalmaktadır. İşletmenin nakit ya da likidite yaratabilme gücünün analizinin yapılabilmesi için gerek nakit akım tablosunun gerekse de işletmenin nakit dönüşüm süresinin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu konular ise on birinci bölüm ve on dördüncü bölümde incelenecektir.

İşletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü gösteren likidite oranları kendi içinde cari oran, asit test oranı ve nakit oran olmak üzere üçe ayrılabilir.

10.1.1.1. Cari Oran

Cari oran, işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü gösterir. İşletmenin her 1 liralık kısa vadeli borcuna karşılık kaç liralık dönen varlığı olduğunu gösteren cari oran aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

İşletmenin genel likidite durumunu gösteren Cari Oran, 1 yıl içinde elde edilecek nakitlerin bir yıl içinde ödenecek borçların kaç katı olduğunu göstermektedir. Cari oranın hesaplanmasındaki temel amaç, işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçerek işletmenin genel likidite durumu hakkında ve net çalışma sermayesi hakkında değerlendirmeler yapmaktır.

Cari oranın yüksek olması işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünün genel anlamda yüksek olduğu şeklinde değerlendirilir. Literatürde bu oranın 2 olması genellikle yeterli kabul edilmektedir. İşletmenin dönen varlıklarının kısa vadeli borçlardan daha yüksek olmasının nedeni, işletmenin dönen varlıkları ile dönem içinde hem kısa vadeli borçlarını ödeyecek olması hem de günlük işletme faaliyetlerini dönen varlıkları ile yürütmesidir.

Cari oranın işletmenin ihtiyacından daha yüksek olması işletmeye kredi verenler açısından olumlu bir durum iken, işletme sahipleri ve yöneticileri için aynı durumu söylemek zordur. Zira işletmenin ihtiyacından fazla dönen varlıklara sahip olması, dönen varlıkların bir kısmının atıl olduğu, işletmenin her türlü varlıklarının işletmeye direkt ya da dolaylı bir şekilde maliyeti olduğu göz önünde bulundurulduğunda işletmenin atıl varlıklarının da bir maliyetinin olduğu ve bu nedenle işletmenin kârlılığını olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz. Bir başka ifade ile normalin üzerinde bir likiditeye sahip olması işletmenin kârlılığını olumsuz etkilemektedir.

Sermaye piyasaları gelişmemiş ülkelerde uzun vadeli fonların arz ve talebi oldukça sınırlıdır. Bu nedenle bu ülkelerde faaliyet gösteren firmaların örneğin çıkarılmış tahviller gibi bir menkul kıymet ihraç ederek 5-10 yıllık gibi uzun vadeli borçlanması pek olası değildir. Bu piyasalara sahip olan gelişmekte olan ülkelerde likiditenin çok yüksek olmaması ve ticari bankaların uzun vadeli olarak geleceği öngörememelerinden dolayı, kısa vadeli borç verme eğiliminde olmaları nedeniyle işletmeler daha çok kısa vadeli borç kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Bu ülkelerdeki işletmeler için cari oranın 1,5 düzeyinde olması yeterli kabul edilmektedir.

İşletmenin içinde bulunduğu ekonominin durumuna göre cari oranın genel olarak 1,5 - 2 aralığında olması yeterli kabul edilebilir. İdeal bir cari oran ayrıca işletmenin içinde bulunduğu sektöre göre ve işletmenin içinde bulunduğu özel durumlara göre farklılık gösterecektir. Örneğin aynı ekonomide ve sektörde faaliyet gösteren rakip firmalardan faaliyet döngüsü yüksek olan işletmelerin cari oranının düşük olması daha uygun olacaktır.

İşletmenin dönen varlıklarının toplamı finans literatüründe Brüt Çalışma Sermayesi ya da Brüt İşletme Sermayesi olarak adlandırılmaktadır. Dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynakları aşan kısmı ise Net İşletme (Çalışma) Sermayesi olarak adlandırılmaktadır. Bu ifadeyi aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

$$\text{Net Çalışma Sermayesi} = \text{Dönen Varlıklar} - \text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}$$

Likidite açısından sorunlu olmayan bir işletmede normal şartlarda net çalışma sermayesi pozitifdir. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere işletmenin dönen varlıkları, hem kısa vadeli borçlarını ödeyebilecek bir büyüklükte, hem de buna ilaveten günlük işletme faaliyetlerini

yürütebilecek bir büyüklükte olmalıdır. Net çalışma sermayesi ifadesi aslında işletmenin dönen varlıklarının içinden kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmeyen kısmını, bir başka ifade ile dönen varlıkların uzun vadeli finansman kaynakları ile finanse edilen kısmını göstermektedir.

İşletmelerin duran varlıkları uzun vadeli yatırımlarını gösterirken özkaynakları ve uzun vadeli yabancı kaynaklarının toplamı da uzun vadeli finansman kaynaklarını göstermektedir. İşletmenin uzun vadeli finansman kaynakları devamlı sermaye ya da sürekli sermaye olarak adlandırılmakta olup aşağıdaki şekilde gösterilebilir.

$$\text{Devamlı(Sürekli) Sermaye} = \text{Özkaynaklar} + \text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar}$$

Normal şartlarda işletmelerin uzun vadeli yatırımlarını uzun vadeli finansman kaynakları ile finanse etmesi gerekir. Aksi takdirde işletmelerin uzun vadeli yatırımları olan duran varlıklarını kısa vadeli borç ile finanse etmesi gerekecektir ki, bu durum işletmeler açısından son derece olumsuz bir durum olacaktır.

Bir işletmenin dönen varlıkları kısa vadeli borçlarından büyük olduğu sürece, bilanço eşitliği dikkate alındığında özkaynakları ve uzun vadeli borçların toplamından oluşan devamlı sermayesi ya da sürekli sermayesi de duran varlıklarından büyük olacaktır. Bir başka ifade ile bir işletmenin uzun vadeli finansman kaynaklarını gösteren devamlı sermayesi uzun vadeli yatırımlarını gösteren duran varlıklarından ne kadar büyük ise, dönen varlıkları da kısa vadeli yabancı kaynaklarından o kadar büyük olacaktır. Bu durumda net çalışma sermayesini aşağıdaki şekilde yeniden gösterebiliriz.

$$\begin{aligned} \Rightarrow \text{Net Çalışma Sermayesi} &= (\text{Devamlı Sermaye} - \text{Duran Varlıklar}) \\ &= (\text{Dönen Varlıklar} - \text{Kısa V. Yabancı Kaynaklar}) \end{aligned}$$

Normal şartlarda işletmelerin net çalışma sermayesinin pozitif olması gerekir. Bir işletmenin net çalışma sermayesinin negatif olması durumunda, söz konusu işletme hem duran varlıklarının finansmanının tamamını devamlı sermaye ile yapamamış, hem de işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünün yetersiz olduğu söylenebilir. . Bu durumdaki işletmeler yeterli çalışma sermayesine sahip işletmeler değildirler. Net çalışma sermayesinin negatif olması durumunda, kısa vadeli borçların dönen varlıkları aşan kısmı kadar işletmelerin “Net Çalışma Sermayesi Noksan” dır.

Net çalışma sermayesinin noksan olmasının temel nedeni işletmelerin uzun vadeli yatırımlarının finansmanında kısa vadeli borçlar da kullanmasıdır. Bir işletmenin duran varlıkları devamlı sermayesinden ne kadar büyük ise, kısa vadeli yabancı kaynakları da dönen

varlıklarından o kadar büyük olacaktır ki bu tutar da işletmenin net çalışma sermayesi noksanının tutarını gösterecektir.

Dönen varlıkların kısa vadeli borçlara oranlanması şeklinde hesaplanan cari oran, Net İşletme (Çalışma) Sermayesini belirleyen iki tutarın birbirlerine oranıdır. Bu nedenle bu oran aynı zamanda net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığı hakkında bilgiler de vermektedir. Cari Oran > 1 ise, Net Çalışma Sermayesi pozitifdir.

Cari Oran = 1 ise, Net Çalışma Sermayesi sıfırdır.

Cari Oran < 1 ise, işletmede Net Çalışma Sermayesi Noksanı vardır. Bir başka ifade ile işletmenin dönen varlıkları kısa vadeli borçlarını ödeyebilecek miktarda değildir.

Cari oranın yeterliliği konusunda sadece oranın değerinin hesaplayarak kesin bulgulara ulaşmak doğru değildir. Hesaplanan oranın işletmenin daha önceki dönemlerde ait oranları (tarihi standart oranlar) ve sektör ortalamaları (sektör standart oranı) ile karşılaştırılması gerekir. Ancak bu karşılaştırmalar da oranın niçin önceki dönemlere göre ya da sektör ortalamalarına göre yüksek ya da düşük olduğunu göstermez. Bu noktada işletmenin dönen varlıklarının ve kısa vadeli yabancı kaynakların yapısının ve dağılımının incelenmesi gerekir. Dönen varlıklar analiz edilirken özellikle stoklar ve alacaklar üzerinde ayrıntılı olarak durulması gerekir.

10.1.1.2. Asit Test Oranı (Likidite Oranı)

Dönen varlıkta yer alan kalemlerin bazılarının likiditesi diğerlerine göre düşüktür. Özellikle bazı durumlarda stoklar gibi nakde dönüşmesi zaman alabilecek dönen varlık kalemleri ile kısa vadeli borçların ödenmesi sorun yarayabilecektir. Bu nedenle hesaplanan cari oranların işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü her zaman doğru bir şekilde göstermesi söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle sadece dönen varlık grubunun büyüklüğüne değil dönen varlık kalemlerinin yapısının da incelenmesi gerekir.

Likidite oranı, cari oranın yukarıda belirtilen noksanlıklarını tamamlayan ve bir anlamda bu oranı daha anlamlı kılan bir oranlardır. Bu oran, cari orana göre likiditesi daha yüksek olan dönen varlık kalemleri ile işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü ortaya koymaktadır. Likidite oranı, işletmenin her 1 liralık nakitle ödenecek kısa vadeli borçlarına karşın hazır değerler, menkul kıymetler ve kısa vadeli alacaklar gibi paraya süratle çevrilebilen likit dönen varlık büyüklüğünü gösterir. Likidite oranı aşağı şekilde ifade edilebilir.

$$\text{Likidite Oranı} = \frac{\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler} + \text{Alacaklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Yukarıdaki formülün pay kısmında yer alan bilanço kalemleri, dönen varlık grubu içindeki nakde daha çabuk dönüşebilecek varlıklardan oluşmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi stokların nakde çevrilme zamanlamasının belirsiz olması ve buna ilaveten işletmelerin stok değerlendirme yöntemlerinin birbirilerinden farklı olabilmeleri nedeniyle bu oranın pay kısmında stoklar kalemi yer almamaktadır.

İşletme satışlarının durması durumunda kısa vadeli borçlarını ödeyebilecek bir durumda mıdır? Likidite oranı bir anlamda bu sorunun cevabını da vermektedir. Eğer oran 1'in üzerinde ise işletmenin stok satışları dursa dahi hazır değerler, menkul kıymetler ve alacakların nakde çevrilmesi ile kısa vadeli borçları ödenebilecektir.

Likidite oranının genelde 1 olması yeterli kabul edilmektedir. Ancak likidite oranının ideal seviyesi sektörden sektöre ve aynı sektördeki işletmelere göre değişebilecektir. Örneğin beyaz eşya sektöründe faaliyet gösteren ve satışlarını 12 ya da 24 ay vadeli gerçekleştiren bir işletmenin asit test oranı ile bir süpermarket için ideal olan asit test oranının aynı olması beklenemez. Ayrıca likidite oranı 1'in altında olsa bile bir işletmenin stok devir hızı göreceli olarak yüksek ve dolayısı ile stoklarını çok kısa sürede nakde çevirebiliyorsa, bu işletmenin likidite oranının 1'in altında olması sakıncalı olmayabilir. Benzer bir şekilde oran 1'in üzerinde olsa bile, işletmenin alacaklarının vadesi kısa süreli de olsa alacakların tahsilatı ile ilgili sorunlar yaşıyorsa, bu durumda işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücü düşük olacaktır.

Likidite oranı hesaplanırken işletmenin bilanço tarihinde alınan avanslarının olması durumunda bu kalemin tutarının kısa vadeli borçlardan düşülmesi daha doğru olacaktır. Zira alınan sipariş avansları karşılığında işletme bu borcunu nakit olarak değil, stokları anlaşma tarihinde teslim ederek ödeyecektir.

Bazı kaynaklarda asit test oranı ya da likidite oranı yukarıda ifade edildiği şekilde gösterilmek yerine aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

$$\text{Asit Test Oranı (Likidite Oranı)} = \frac{(\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar})}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Likidite oranı bu şekilde ifade edildiğinde işletmenin stokları dışındaki dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü gösterecektir. Oranın 1'in altında olması durumunda ise işletme stoklarını nakde çevirmeden kısa vadeli borçlarını ödeyemeyecek, dolayısı ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilmek için stoklarına bir anlamda bağımlı hale gelecektir. Bu durumda işletmenin stoklarına ne derecede bağımlı olduğunun da incelenmesi

gerekmektedir. İşletmenin stoklarına ne oranda bağımlı olduğunu gösteren stok bağımlılık oranı aşağıdaki şekilde formülize edilebilir.

$$\text{Stok Bağımlılık Oranı} = \frac{\text{KVYK} - (\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler})}{\text{Stoklar}}$$

Stok bağımlılık oranı hazır değerler ve menkul kıymetler çıkarıldıktan sonra geriye kalan kısa vadeli borçların (KVYK), stokların kaç katı olduğunu gösterir. Bir başka ifade ile kısa vadeli borçların ödenmesi için (kısa vadeli borçlardan eldeki nakit ve hızla paraya dönüşebilen varlıklar çıkarıldıktan sonra kalan kısa vadeli borçlar) mevcut stokların kaç katı daha satış yapılarak nakde çevrilmesi gerektiğini gösterir. Oran yükseldikçe doğal olarak işletmenin stoklarına olan bağımlılığı da artacaktır.

Asit Test Oranı ≥ 1 ise, [Dönen Varlık – Stoklar] $\geq$ Kısa Vadeli Borçlar, olacağı için işletme stokları dışındaki dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilecektir ki bu durumda işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilmek için stoklarına bağımlı olmasından söz edilemez. Bir başka ifade ile, asit test oranı ≥ 1 ise stoklara bağımlılık söz konusu olmadığı için stok bağımlılık oranını hesaplamaya gerek de yoktur. Stok bağımlılık oranının hesaplanmasında ticari alacaklar kaleminin olmamasının nedeni, ticari alacakların stoklara bağlı bir kalem olmasından dolayıdır. Bir başka ifade ile stoklar satılmazsa, ticari alacaklar da olmayacaktır.

Stok bağımlılık oranı yüksek olan bir işletmenin stoklarına olan bağımlılığını düşürmesi için fiyat indirimine giderek kâr marjını düşürmesi, pazarlama etkinliğine ağırlık vermesi ve stok devir hızını (sürümü) artırması gerekmektedir. Bir başka ifade ile işletme yönetimi alacağı kararlar ile işletmenin satışlarını artırarak stokları eritmek ve işletmeyi borçlarını zamanında ödeyebilir bir duruma getirmesi gerekir.

10.1.1.3. Nakit Oran (Disponibilite Oranı)

Nakit oran, işletmenin nakit ve benzeri varlıklarından oluşan hazır değerler ile geçici yatırım amacıyla elinde tuttuğu ve her an nakde çevrilebilecek varlıkları olan menkul kıymetlerinin toplamı ile kısa vadeli yabancı kaynaklarını ödeyebilme gücünü göstermektedir. Nakit oran aşağıdaki şekilde gösterilebilir.

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{(\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler})}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Oranın değerinin ne olması gerektiği işletmeden işletmeye değişebilmekle birlikte genel olarak 0,20 (%20) seviyelerinde olması yeterli kabul edilmektedir. Oran bu değerin altına dūřerse işletme kısa dōnemde likidite açısından zor durumda kalabilmektedir.

Nakit oran likidite oranına gōre işletmenin kısa vadeli borçlarını ōdeyebilme gōcünü daha hassas bir şekilde ōlmektedir. Nakit oran bir anlamda işletmenin satışlarının durması ve alacaklarını da tahsil edememesi durumunda işletmenin kısa vadeli borç ōdeme gōcünü gōstermektedir. Bu nedenle nakit oran, bazı kaynaklarda aşağıdaki şekilde de gōsterilebilmektedir.

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Dōnen Varlıklar} - (\text{Stoklar} + \text{Alacaklar})}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$$

Literatūrde, nakit oranına birinci derece likidite oranı, asit test oranına ikinci derece likidite oranı ve cari orana da ūnc derece likidite oranı da denilmektedir.

Ōnemli Not: Kârlılık ile likidite arasında ters yōnl bir ilişki vardır. Bu nedenle yukarıdaki her 3 likidite oranının da genel seviyelerinden yüksek olması işletmenin kârlılığını olumsuz etkilemekte ve işletmeler tarafından yüksek likidite arzu edilmeyen bir durum olmaktadır. Likidite oranlarının genel seviyesinden düşük çıkması durumunda ise işletmenin kısa vadeli borçlarının ōdenmesinde sorunlar yaşanabilmektedir.

Uygulamalar

Uygulama Soruları

Bu Bölümde Ne Öğrendik Özeti

Bölüm Soruları

1. İşletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünün ölçülmesinde ve çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığı hakkında bilgi veren oran grubu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Faaliyet oranları
- B) Finansal yapı oranları
- C) Borsa performans oranları
- D) Likidite oranları
- E) Büyüme oranları

2. Net işletme sermayesini belirleyen iki tutarın birbirine oranını aşağıdakilerden hangisi göstermektedir?

- A) Likidite oranı
- B) Finansal kaldıraç oranı
- C) Finansman oranı
- D) Cari oran
- E) Nakit oran

3. Aşağıda bir işletmeye ait verilmiş olan cari oranlardan hangisinin istenilen düzeyde olduğu söylenilebilir?

- A) 1
- B) 1,9
- C) 0,5
- D) 3,5
- E) 0,8

4. Kısa vadeli borçlardan, hazır değerler ve menkul kıymetler çıkarıldıktan sonra kalan kısa vadeli borçların, stokların kaç katı olduğunu gösteren oran aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nakit oran
- B) Hazır değerler oranı
- C) Stok bağımlılık oranı
- D) Stok devir hızı
- E) Asit test oranı

5. Dönen varlık toplamı 600.000 TL olan bir işletmenin, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamı 200.000 TL ise, işletmenin cari oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 3
- B) 4
- C) 2
- D) 1
- E) 1,5

6. Dönen varlık toplamı 600.000 TL olan bir işletmenin, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamı 200.000 TL ise net işletme(net çalışma) sermayesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 200.000
- B) 600.000
- C) 400.000
- D) -200.000
- E) 800.000

7. İşletmenin genel likidite durumunu yansıtarak, işletmenin net çalışma sermayesi hakkında bilgi veren oran aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Likidite oranı
- B) Cari oran
- C) Asit test oranı
- D) Finansman oranı
- E) Faiz karşılama oranı

8. Cari oranı 1,875 kısa vadeli yabancı kaynakları 800.000 TL olan işletmenin, çalışma sermayesi ve net çalışma sermayesi aşağıdakilerden hangisidir?

	Çalışma Sermayesi	Net İşletme Sermayesi
A)	1600.000 TL	800.000 TL
B)	1000.000 TL	200.000 TL
C)	1500.000 TL	700.000 TL
D)	1.500.000 TL	800.000 TL
E)	2.000.000 TL	1.200.000 TL

9. İşletmenin stokları dışındaki dönen varlıklarının, kısa vadeli borçlarını ne ölçüde karşılayabildiğini gösteren oran aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Asit test oranı
- B) Cari oran
- C) Hazır değerler oranı
- D) Stok bağımlılık oranı
- E) Nakit oran

10. Asit test oranı olarak da bilinen likidite oranının hangi düzeyde olması işletmeler açısından yeterlidir?

- A) 0,2
- B) 2
- C) 1,5
- D) 1
- E) 2,4

11. Dönen varlıkları 900.000 TL, stokları 300.000 TL ve kısa vadeli alacakları 300.000 TL olan işletmenin, kısa vadeli yabancı kaynakları 500.000 TL ise asit test oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1
- B) 0,6
- C) 1,2
- D) 1,8
- E) 2

12. Yukarıdaki işletmenin cari oranı ve nakit oranı aşağıdakilerden hangisidir?

	Cari Oran	Nakit Oran
A)	1,2	0,9
B)	1,8	0,6
C)	1,2	0,8
D)	2	1,2
E)	1,4	0,6

13. Aşağıdakilerden hangisi, oran analizinde kullanılan 4 temel oran grubundan değildir?

- A) Faaliyet etkinliği oranları
- B) Likidite oranları
- C) Kârlılık oranları
- D) Finansal yapı oranları
- E) Borsa performans oranları

14. Bir işletmenin cari oranı, likidite oranına göre çok yüksek ise, bu işletme için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Likiditesi yüksektir.
- B) Stokları yüksektir.
- C) Kısa vadeli borçları düşüktür.
- D) Kısa vadeli borçları yüksektir.
- E) Alacakları düşüktür.

15. İşletmenin stokları ve alacakları dışındaki dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü gösteren oran aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cari oran
- B) Stok bağımlılık oranı
- C) Nakit oran
- D) Stokları karşılama oranı
- E) Likidite oranı

16. Kısa vadeli borçların, hazır değerler ve menkul kıymetlerle ödenebilme gücünü gösteren oran aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Likidite oranı
- B) Hazır değerler oranı
- C) Nakit oran
- D) Stok bağımlılık oranı
- E) Cari oran

17. Nakit oranının genel olarak kaç olması yeterli kabul edilir?

- A) 1
- B) 1,5-2
- C) 2
- D) 0,2
- E) 0,5

ŞİRİN A.Ş. nin 31.12.2018 tarihli bilanço verilerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

Dönen Varlıklar	Kısa Vadeli Borçlar
Hazır değerler: 150.000	Mali borçlar: 150.000
Menkul kıymetler: 50.000	Ticari borçlar: 300.000
Alacaklar: 300.000	Ödenecek vergi ve fonlar: 70.000
Stoklar: 300.000	Borç ve gider karşılıkları : 80.000

18. ŞİRİN A.Ş. nin cari oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1
- B) 1,75
- C) 1,5
- D) 1,33
- E) 2

19. ŞİRİN A.Ş. nin likidite oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1
- B) 0,83
- C) 0,75
- D) 0,64
- E) 1,2

20. ŞİRİN A.Ş. nin nakit oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1,5
- B) 1
- C) 0,2
- D) 0,5
- E) 0,33

21. ŞİRİN A.Ş. nin stok bağımlılık oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1
- B) 0,75
- C) 0,8
- D) 1,33
- E) 0,50

22. ŞİRİN A.Ş. nin cari oranının 2 olması için ne kadarlık uzun vadeli kredi alması gerekir?

- A) 400.000
- B) 200.000
- C) 100.000
- D) 500.000
- E) 600.000

23. ŞİRİN A.Ş. 100.00 TL'lik banka kredisini öderse, cari oranı aşağıdakilerden hangisi olarak gerçekleşir?

- A) 1,2
- B) 1,33
- C) 1,4
- D) 1
- E) 0,8

24. ŞİRİN A.Ş. 100.00 TL'lik banka kredisini öderse, nakit oranı aşağıdakilerden hangisi olarak gerçekleşir?

- A) 0,2
- B) 0,4
- C) 0,3
- D) 0,1
- E) 0,6

25. ŞİRİN A.Ş. 220.000 TL'lik, 4 ay vadeli ticari mal alırsa, likidite oranı aşağıdakilerden hangisi olarak gerçekleşir?

- A) 1
- B) 0,61
- C) 0,83
- D) 0,5
- E) 0,2

26. ŞİRİN A.Ş. 200.000 TL'lik, yarısı 3 ay vadeli, yarısı peşin olarak ticari mal alırsa, stok bağımlılık oranı aşağıdakilerden hangisi olarak gerçekleşir?

- A) 1,8

- B) 1
- C) 1,2
- D) 0,9
- E) 1,4

27. Cari oranı 1 olan işletme için doğru olan ifadeler aşağıdakilerden hangisinde birlikte verilmiştir?

- i - Duran varlıklarının tamamı devamlı sermaye ile finanse edilebilmektedir.
- ii - Net çalışma sermayesi sıfırdır.
- iii - Hazır değerler oranı düşüktür.
- iv - Çalışma sermayesi, kısa vadeli borçlarından düşüktür.
- v - Dönen varlıkları, kısa vadeli yabancı kaynaklarını eşittir.

- A) i- ii - v
- B) ii-v
- C) ii – iii - v
- D) iv – v
- E) ii – iii

28. Bir işletmenin cari oranı ve asit test oranı birbirine eşit ise aşağıdaki ifadeler hangisi doğrudur?

- A) Likiditesi düşüktür.
- B) Likiditesi yüksektir.
- C) Stok mevcudu sıfırdır.
- D) Net çalışma sermayesi yeterlidir.
- E) Net çalışma sermayesi noksanı vardır.

29. Bir işletmenin asit-test oranı ve nakit oranı birbirine eşit ise aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Ticari alacak mevcudu sıfırdır.
- B) Stok mevcudu sıfırdır.
- C) Likiditesi düşüktür.
- D) Net çalışma sermayesi noksanı vardır.
- E) Kısa vadeli yabancı kaynakları yüksektir.

30. Nakit oran, likidite oranı ve cari oranın işletmeler açısından sırasıyla genel olarak hangi seviyede olması gerekir?

- A) 0,2 – 2 – 2
- B) 0,5 – 1 – 2
- C) 0,2 – 0,5 – 2
- D) 0,2 – 1 – 2,5
- E) 0,2 – 1 – 2

31. İşletmenin Çalışma Sermayesi yeterli ise Cari Oran için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Cari Oran 1' e eşittir.
- B) Cari Oran sıfırdır.
- C) Cari Oran 0 ile 1 arasındadır.
- D) Cari Oran negatiftir.
- E) Cari oran 1 'in üzerindedir.

32. Stok bağımlılık oranının hesaplanabilmesi için aşağıdakilerden hangilerine gerek yoktur?

- i. Kısa vadeli Borçlar iv. Menkul kıymetler
- ii. Stoklar v. Dönen varlıklar
- iii. Hazır değerler vi. Alacaklar

- A) i – v
- B) v- vi
- C) iii - v
- D) vi – i
- E) ii- vi

33. Stok bağımlılık oranı yüksek olan bir işletme aşağıdakilerden hangisini yapmamalıdır?

- i. Pazarlama etkinliğini artırmalıdır. iv.Stok devir hızını artırmalıdır.
- ii. Satışlarını artırmalıdır v. Kâr marjını artırmalıdır.
- iii.Stok alımlarını artırmalıdır. vi. Stok alımlarını peşin yapmalıdır.

- A) iii-v-vi
- B) iv-v-vi
- C) i-iii-v
- D) ii-iii-iv
- E) iv-v-vi

34. Hangi oranın 1'den düşük olması durumunda stok bağımlılık oranının hesaplanması gerekir?

- A) Cari oran
- B) Asit-test oranı
- C) Faiz karşılama oranı
- D) Nakit oran
- E) Hazır değerler oranı

35.

Dönen Varlıklar	: 5000
KVYK	: 4000
Stoklar	: 2000
Hazır Değerler	: 400

Menkul Kıymetler	: 600
Alacaklar	: 2000
Duran Varlıklar	: 3000
Özkaynaklar	: 3000

Yukarıdaki bilanço kalemleri verilmiş olan işletmenin likidite oranları aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir.

	Nakit Oran	Likidite Oranı	Cari Oran
A)	0,20	1,00	1,50
B)	0,25	0,90	2,00
C)	0,25	0,75	1,25
D)	0,40	0,75	1,75
E)	0,20	1,00	1,25

Cevaplar

1) D, 2) D, 3) B, 4) C, 5) A, 6) C, 7) B, 8) C, 9) A, 10) D, 11) C, 12) B, 13) E, 14) B, 15) C, 16) C, 17) D, 18) D, 19) B, 20) E, 21) D, 22) A, 23) C, 24) A, 25) B, 26) C, 27) A, 28) C, 29) A, 30) E, 31) E, 32) B, 33) A, 34) B, 35) C